

Matkoppen in Kennemerland?

Arnoud B. van den Berg

Hoewel het voorkomen van Matkop en Glanskop in grote lijnen bekend is, is het ook van belang dat het in een 'microscopisch' klein gebied als Kennemerland nauwkeurig in beeld wordt gebracht. Alleen op die manier is een verklaring te vinden voor het fenomeen dat beide soorten elkaar in grote delen van westelijk Nederland lijken uit te sluiten. Het is mede naar aanleiding van de bijdragen over dit onderwerp van Kuys (2005) en Slings (2005) daarom wellicht zinvol om nog enkele punten onder de aandacht te brengen.

Hoewel de Matkop volgens Slings "met zekerheid" en "zeer schaars" in de duinen van Kennemerland voorkomt dient tevens te worden benadrukt dat er in het duingebied tussen Amsterdamse Waterleidingduinen en Noordzeekanaal (het 'nationale park') nimmer een exemplaar met een geluidsopname of foto kon worden vastgelegd. Dit is opmerkelijk gezien het grote aantal vogelaars dat in de laatste decennia in deze streek actief is geweest. Ook voor de rest van Kennemerland is geen verifieerbare documentatie beschikbaar met uitzondering van enigszins afwijkende en daarom nog nauwkeurig te bestuderen geluidsopnamen in het zuidoostelijke deel van de AWD. Het gebrek aan foto's geldt tevens voor alle geclaimde vangsten van de drie ringstations in Kennemerland; als Matkop landelijk gezien een zeldzame soort was, zou de documentatie ongetwijfeld beter verzorgd zijn.

Een aantal ervaren en deskundige waarnemers die al vanaf hun kinderjaren intensief in de duinen van Kennemerland naar vogels kijken (onder anderen Edward van IJzendoorn, Klaas Eigenhuis, Harm Niesen, Cock Reijnders) hebben in e-mailberichten bevestigd dat zij daar in tientallen jaren nimmer een Matkop hebben gezien of gehoord. Ook dit is een signaal dat de soort wellicht nog zeldzamer in de duinstreek voorkomt dan men uit de bijdragen van Kuys en Slings zou kunnen concluderen.

Uit delen van het land waar hetzij Matkop, hetzij Glanskop ontbreekt zijn grote problemen bekend over de determinatie. Zo ontstonden er in West-Brabant meningsverschillen tussen enerzijds professionele inventariseerders afkomstig uit andere delen van het land en anderzijds plaatselijke vogelaars over de vraag of daar wel of niet Glanskop naast Matkop voorkwam (Bult 1999). Iets dergelijks vond bijvoorbeeld ook plaats rond het Naardermeer met een broedpopulatie van 15 paar Glanskoppen in de jaren zestig die later als Matkoppen te boek stonden (Hartog & de Wijs 1981, Jonkers et al 1987). Mogelijk wordt het determinatieprobleem onderschat omdat in veld- en ringersgidsen niet 'onze' westelijke Matkop wordt behandeld maar grotere noordelijke en oostelijke ondersoorten.

De auteur heeft nog nooit een foto van een Zuid-Kennemerlandse Matkop gezien. Wel voldoende Glanskoppen, zoals deze van 20 april 1986 (boven) en 26 oktober 2005 (onder) in Santpoort-Zuid. Arnoud B. van den Berg.

Het is bekend dat Matkop wel en Glanskop niet gewoon voorkomt in de bosschages van de polders ten oosten van Santpoort en rondom de Haarlemmerliede, terwijl het omgekeerde geldt voor het bos- en duingebied ten westen van Haarlem. In hoeverre deze soorten in elkaars gebied voorkomen, blijft door meldingen zonder verifieerbare documentatie een punt van discussie. Het is daarom aan te raden extra aandacht te geven aan een waarneming van de ene soort in het gebied van de andere en een inspanning te leveren om foto's en geluidsopnamen te verkrijgen. Alleen op die manier kunnen 'ongelovigen' worden overtuigd.

In de artikelen van Kuys en Slings bleef onderbelicht wat onder Kennemerland moet worden verstaan hetgeen mede aanleiding was voor verwarring in de discussie over het voorkomen van beide mezen. Volgens de encyclopedie van de vermaarde Winkler Prins is Kennemerland een historisch-geografische landschapseenheid bestaande uit het duinlandschap van de Zuid-Hollandse provinciegrens tot Camperduin, waar de duinstrook door de Hondsbossche Zeewering onderbroken wordt. Dit betekent dat het leefgebied van Matkop, de polders direct ten oosten van de binnenduinen, niet tot Kennemerland gerekend wordt. Het betekent trouwens ook dat het werkterrein van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland zich tot ver ten oosten van het eigenlijke Kennemerland uitstrekt. De oude naam, Vogelwerkgroep Haarlem, was daarom misschien zo gek nog niet...

Literatuur

- Bult, H. 1999. Glanskop *Parus palustris* perikelen in West-Brabant. *Limosa* 72(3): 85-88.
- Hartog, A. & de Wijs, W. J. R. 1981. Broedvogelonderzoek Naardermeer 1973 t/m 1980. Natuurmonumenten Amsterdam.
- Jonkers, D. A., Kole, R. A. & Taapken, J. 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Hilversum.
- Kuys, J. 2005. Het wel en wee van de Matkop in de duinstreek. *Fitis* 41(3): 124-130.
- Slings, Q. L. 2005. Het recente voorkomen van de Matkop in Kennemerland. *Fitis* 41(4): 183-187.

Arnoud B. van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid